

M. Saim UYSAL

Kronik yapısal problemlerimizden cari açık sorunu

13.4.2018

Ülkemizin ekonomik alanda bir türlü çözülemeyen kronik problemleri var. Örneğin: gerçek anlamda fonksiyonel, vergi tabanını genişletebilecek, dolaylı dolaysız vergi kapsamındaki çelişkiyi giderecek vergi reformu, evrensel hukuk standartlarında bir hukuki reform ve bir türlü tek hanede sürekli kalamadığımız enflasyon problemleri gibi. İşte cari açık ta çözemediğimiz problemlerden biri.

Cari açık nedir

Özetle bir ülkenin döviz gelir-gider dengesinin sonucunun (-) olmasıdır. Genellikle dış kaynaklı büyüme yapıları ile iç tasarrufları yetersiz, ithalat artış oranları ihracat artış oranlarından yüksek ekonomilerde (ki bizim ekonomimiz uzunca bir süredir bu yapıda bir görünüm arz ediyor) cari açık kaçınılmaz oluyor.

Son açıklanan cari açık rakamları

2018 yılının ilk iki ayında cari açık tutarı 11.1 milyar dolar olarak Merkez Bankası'nca hafta içinde açıklandı. Geçen yılın aynı döneminde açık tutarı 5.2 milyar dolardı. Yıllık bazda açığımız 53.3 milyar dolara ulaştı. (2014 Nisanından itibaren en yüksek düzey) Milli gelire oranımız itibariyle da %6'lara ulaştı ki yurtdışı piyasa oyuncuları gittikçe artan bu oranı kırılğanlık unsuru olarak değerlendiriyorlar.

2018 ilk iki ayında cari açık rakamlarını bu kadar yükselten gelişmelere bakacak olursak özetle şöyle sıralayabiliriz.

- İlk iki ayda ihracatımız %9.8 artarken ithalatımız %28.8 oranında arttı. Bu artış farkı oransal değişmelere rağmen sürüyor.
- Cari açığın finansmanında doğru yöntem olan doğrudan yatırımlarda giriş olmadığı gibi 268 milyon dolar çıkış var.
- Yurtiçi yerleşiklerden yurtdışına yatırım çıkışı da 779 milyon dolar oldu.
- Portföy yatırımlarında (hisse senedi, tahvil ve para piyasası araçları) net çıkış 297 milyar dolara ulaştı.
- Bu dönemki açığın finansmanını bankaların yurtdışından borçlanması ve rezerv azalması ile karşıladık

Cari açık vermemizin analizi

Ekonomimizin aşırı ısındığı dönemlerde (7.4 geçen yıl ki büyüme) sürekli cari açık vermemiz kaçınılmaz. İhracat kaynaklı olsun olmasın sanayi yapımız büyük çoğunlukla dış kaynaklı.

Küresel ekonomik ortamda başta petrol olmak üzere emtia fiyatlarının (jeopolitik risklerin yükselmesi ve Brent petrolün 70 doları geçmesi) aşırı yükselmesi ile ithalat faturalarımız aşırı kabardı.

Cari açığımızın finansman kalitesi de gittikçe bozuldu. Bu finansmanda önemli olan doğrudan yatırımlarının payının yüksek olması. Ör: 2002-2008 döneminde böyle bir özellik varken makro ekonomik göstergeler daha dengeli seyretmişti. Türk ekonomisi, cari açığının %75'lik kısmını sıcak para (portföy hareketleri) ile karşılamış görünüyor. Bu hayli yüksek bir rakam.

Tasarruf oranı, Bireysel Emeklilik Sistemi gibi alınan önlemlere rağmen hala düşük olan (ayrıca var olan tasarrufların yarısı da düşürülemeyen enflasyon nedeniyle döviz tevdiat olarak tutulması fiyatlama davranışlarını bozuyor ve sarmal bir şekilde yüksek enflasyona neden oluyor) ülkemiz ekonomisi bu tutarı dış kaynaklardan bulmak zorunda. Küresel ekonomideki faiz yükseltme, bilanço küçültme ve jeopolitik şartlar nedeniyle kaynak maliyetleri daha da pahalılaşıyor. Enflasyon ve işsizlik oranımızın çift hanelerde seyrettiği düzeye birde yüksek cari açık ve bütçe açıklarının eşlik ettiği ortam, ekonomik karar alıcılarını çok düşündürmeli. Nitekim son günlerde ABD ile Rusya arasında yaşanan jeopolitik gerginlik Türk Lirasındaki değer kaybını yükseltti. Türk Lirası gelişmekte olan ülkelere göre daha fazla değer kaybederek negatif ayrıştı.

Çözüm yolu basit. Sürekli tekrarladığımız hususları bir kez daha yineleyelim. Evrensel standartlarda hukuki reform başta olmak üzere yapısal reformlara hız vererek, güvenli, istikrarlı bir iç ve dış politik ortam oluşturmak, sadece büyümeye endeksli olmayan bütüncül bir yaklaşımla karar alarak, ileri teknoloji ve katma değer üreten, dış girdilere bağımlılığı düşük sanayi yapısı gerçekleştirmeliyiz.